

KVINNOR, FRED OCH SÄKERHET

Verktyg för att skapa
feministisk fred

Sylvie Ndongmo, ordförande för IKFF Kamerun, talar i FN.

Foto: IKFF

När fred ska mäcklas är det ironiskt nog de stridande parterna, oftast män, som får sätta agendan. På så sätt privilegieras de stridande parterna - ju fler du dödat desto mer makt får du vid förhandlingsbordet. Kvinnor exkluderas från fredsprocesser och därmed från makten att forma framtiden. Ett fredsavtal är bara första steget i en lång process för att uppnå fred, men det lägger grunden. I detta arbete måste det civila samhället, där majoriteten av kvinnor organiserar sig, vara en central aktör.

Mellan 1992 och 2018 utgjorde kvinnor endast 13 procent av fredsförhandlare, 3 procent av medlarna och 4 procent av undertecknarna i stora fredsprocesser. En studie av konflikter mellan 1989 och 2011 fann att fredsavtal som undertecknats av kvinnor innehöll ett högre antal bestämmelser som syftar till politisk reform. En analys av konflikter mellan 2000 och 2016 fann att det är mer sannolikt att fredsavtal innefattar ett genusperspektiv när kvinnor deltar. Av allt internationellt bistånd under perioden 2016–2017 gick 82 miljoner dollar direkt till kvinnoorganisationer – vilket motsvarade 0,2 procent av det totala stödet till konfliktdrabbade länder och sviktande stater.¹

År 2000 antog FN:s säkerhetsråd resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet i syfte att öka kvinnors deltagande i fredsprocesser, förebygga konflikter och skydda kvinnor i krig. IKFF arbetar för att Sverige ska vara en ledande aktör för genomförandet av FN:s agenda för kvinnor fred och säkerhet, med fokus på konfliktförebyggande och främjande av kvinnorrättsförsvarares deltagande.

FEMINISTISK FRED

Mål 2011-2016

Att Sverige antar en ny handlingsplan för resolution 1325

Att nedrustning och konfliktförebyggande inkluderas

Att handlingsplanen tas fram genom en inkluderande process

Att Utrikesdepartementet ser IKFF som en central aktör i arbetet för kvinnor, fred och säkerhet

Ny kraftsamling för kvinnor, fred och säkerhet

VÅRA MÅL

Som ett resultat av IKFF:s och andra kvinnoorganisationers påverkansarbete antog FN:s säkerhetsråd år 2000 resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet. Den banbrytande resolutionen syftar till att öka kvinnors deltagande i fredsprocesser, förebygga konflikter och skydda kvinnor i krig. Den är bindande för alla FN:s medlemsstater och ska genomföras genom bland annat nationella handlingsplaner.

I augusti 2019 hade 81 länder nationella handlingsplaner, alltså 41 procent

av FN:s medlemsstater. Dessa handlingsplaner är viktiga då de reflekterar länders prioriteringar och syn på hur arbetet ska genomföras samt möjliggör ansvarsutkrävande.

2016 antog Sverige en ny nationell handlingsplan för kvinnor, fred och säkerhet. IKFF spelade en central roll för att handlingsplanen kom till och för att den kom att innehålla målsättningar om nedrustning, konfliktförebyggande samt mekanismer för ansvarsutkrävande. Ett annat mål vi hade var att säkerställa att handlingsplanen skulle tas fram genom en inkluderande process där olika perspektiv och expertis fick ta plats, inte minst civilsamhällets.

IKFF har:

- Stöttat politiker i riksdagen att utforma motioner för en ny handlingsplan.
- Tagit initiativ till, och lett, en inkluderande process i samarbete med Utrikesdepartementet.
- Deltagit i utvecklingen av den nya handlingsplanen och bidragit med skrivningar om bland annat nedrustning, konfliktförebyggande insatser samt krav på återrapportering och utvärdering.
- Deltagit i Utrikesdepartementets referensgrupp om kvinnor, fred och säkerhet.

Fel fokus för kvinnor, fred och säkerhet

KONTEXTEN I SVERIGE OCH GLOBALT

Sedan resolution 1325 antogs år 2000 har säkerhetsrådet antagit en rad andra resolutioner på området. Tillsammans bildar de FN:s agenda för kvinnor, fred och säkerhet. Staters arbete med agendan har genom åren präglats av ett smalt perspektiv som upprätthåller traditionella föreställningar om kön och säkerhet. Fokus har lagts på kvinnor som offer snarare än som aktörer och frågan om ökat deltagande har ofta avgränsats till fler kvinnor i militären. Arbetet har handlat mer om jämställda krig än om kvinnors rätt till säkerhetspolitiskt deltagande och hur väpnade konflikter kan förebyggas genom satsningar på och stöd till kvinnors fredsarbete. Detta bekräftades också i en global studie av UN Women som genomfördes 2015.²

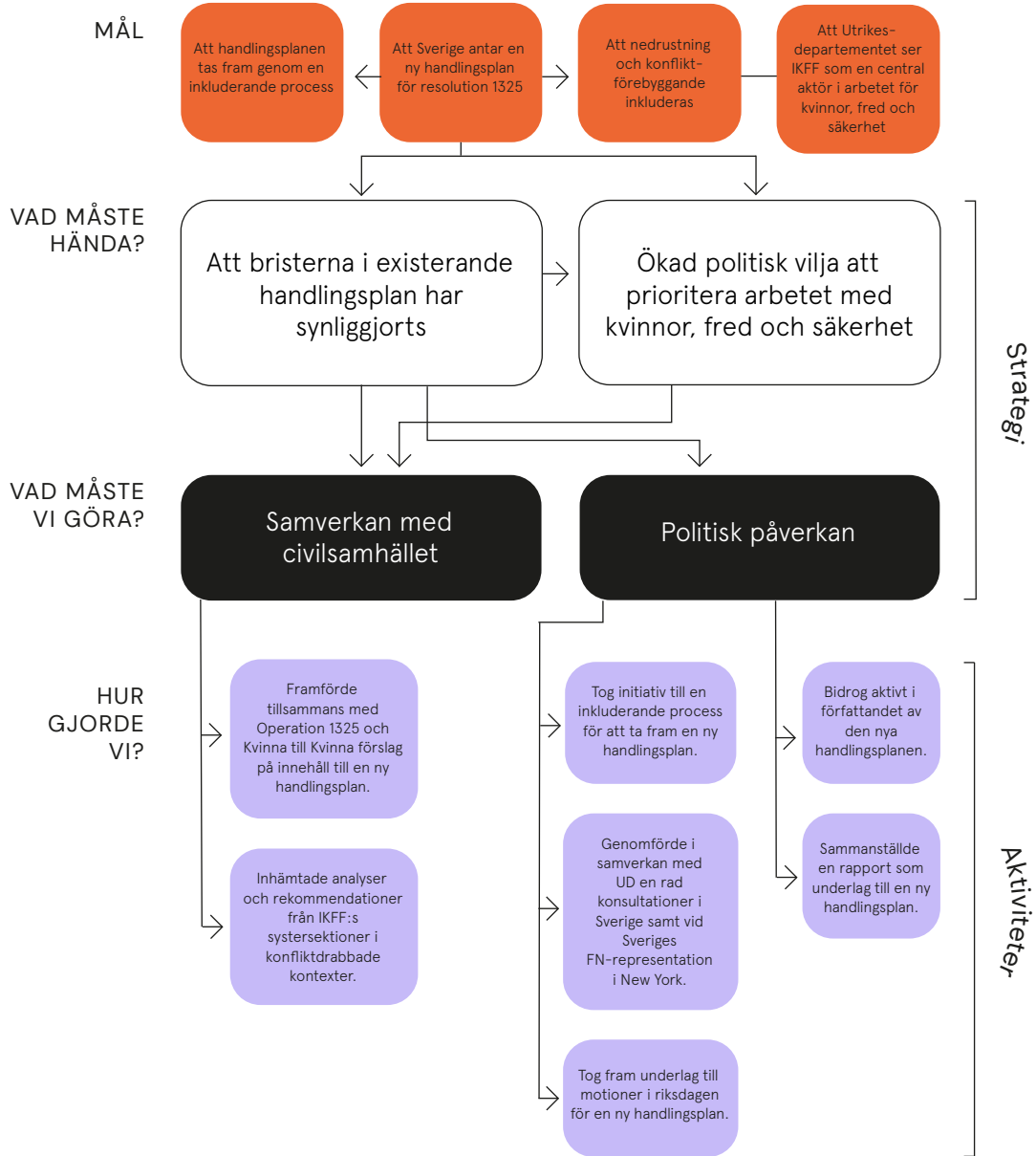
” Målet är inte jämställda krig, målet är fred.

MADELEINE REES
IKFF:S INTERNATIONELLA GENERALSEKRETERARE

SVERIGES ARBETE FÖR KVINNOR, FRED OCH SÄKERHET

Trots sin storlek är Sverige en av de största biståndsgivarna i världen.³ Hur svensk utrikespolitik prioriterar frågor och fördelar resurser har därmed en stor inverkan. År 2006 blev Sverige en av de första staterna som antog en handlingsplan för resolution 1325. Den andra svenska handlingsplanen antogs 2009 och skulle gälla till 2012, men när det var dags att uppdatera handlingsplanen förlängdes istället den gamla till 2015. Ambitionen för att ta fram en ny plan saknades. IKFF var kritiska då den äldre handlingsplanen bland annat saknade ett konfliktförebyggande perspektiv och brast i mekanismer för uppföljning och utvärdering. Det saknades resurser på Regeringskansliet för att implementera arbetet med kvinnor, fred och säkerhet. En viss samverkan fanns med civilsamhället men det saknades rutiner och system för hur våra rekommendationer skulle föda in i arbetet. Regeringen lade stor vikt vid kvantitativa jämställdhetsreformer inom myndigheter så som Försvarsmakten och Polisen medan IKFF pekade på att arbetet krävde ett mycket bredare grepp än så.

FÖRÄNDRINGSTEORI

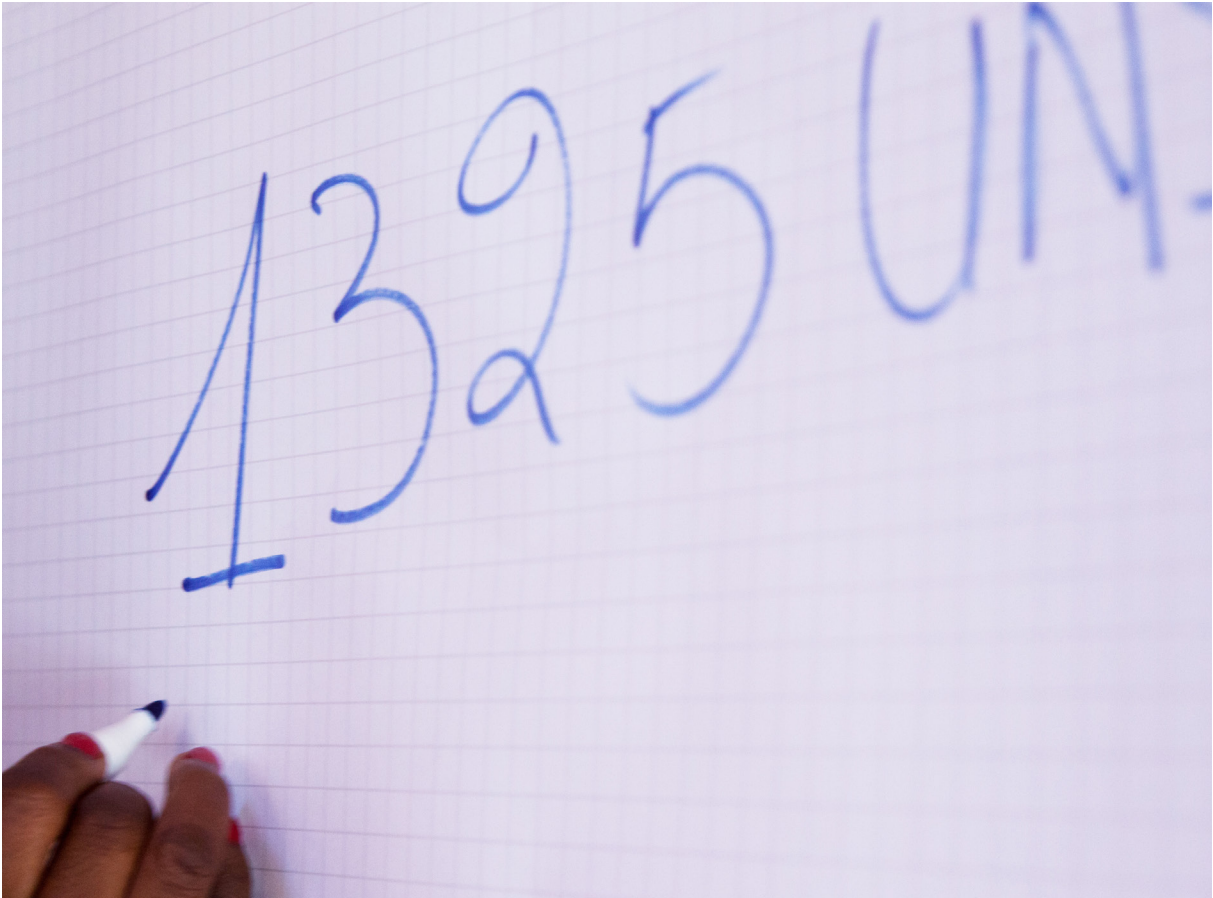

Foto: Maryatta Wegerif

Att visa vad som behöver göras och göra det

SAMVERKAN MED CIVILSAMHÄLLET

Under 2013 arbetade IKFF gentemot Utrikesdepartementet och riksdagsledamöter för att en ny handlingsplan skulle tas fram. För att öka det politiska intresset och trycket samverkade vi med bland andra Operation 1325 och Kvinna till Kvinna och framförde tillsammans förslag på hur genomförandet av resolution 1325 kunde stärkas och förbättras. De fungerade också som en referensgrupp till IKFF i utformningen av konsultationerna samt gav input till slutrapporten med rekommendationer för en ny handlingsplan.

IKFF arbetade även under denna period i samverkan med systemsektioner och IKFF:s internationella program med att ta fram konkreta policypositioner för organisationen. Under konsultationsprocessen hade IKFF kontinuerlig kontakt

med våra systemsektioner i konfliktkontexter för att samla in rekommendationer och säkerställa att Sveriges handlingsplan skulle möta kvinnorrättsförvarares analyser och krav. Under konsultationen som arrangerades av IKFF Sverige på Sveriges FN-representation i New York deltog bland andra kvinnorrättsförvarare från IKFF DR Kongo, Nigeria, Kamerun och Colombia.

IKFF som samordnare och expert

POLITISK PÅVERKAN

IKFF:s strategi var att samverka med politiker och med Utrikesdepartementet för att erbjuda vår expertis och öka kunskapen hos såväl politiker som tjänstepersoner. År 2014 sökte och fick IKFF på vårt initiativ stöd från den dåvarande alliansregeringen för att leda konsultationsprocessen samt utifrån denna ta fram en rapport med rekommendationer. Tidigare hade IKFF även tagit fram underlag till motioner i riksdagen om en ny handlingsplan. Fem konsultationer genomfördes, IKFF anordnade fyra, vilka inkluderade riksdagsledamöter och partiorganisationer, representanter från relevanta departement inom regeringskansliet samt utförarmyndigheter, forskare, och representanter från civilsamhället. Teman som behandlades var; skydd och säkerhet, deltagande och förebyggande av väpnad konflikt och könsrelaterat våld. Fyra av mötena ägde rum i Stockholm och ett i New York. Vid två av mötena deltog representanter från freds- och kvinnoorganisationer i konflikt- och postkonfliktländer.

Den 16 december 2014 presenterade IKFF slutrapporten för Utrikesdepartementet och den då nya regeringen. Under det fortsatta arbetet satt IKFF i departementets referensgrupp för kvinnor, fred och säkerhet och kunde på så sätt ge direkt input på utkast under skrivandets gång och säkerställa att olika perspektiv och mekanismer inkluderades.

” Aktörer inom civilsamhället och akademien i såväl Sverige som konflikt- och postkonfliktländer är viktiga samarbetspartners i arbetet med kvinnor, fred och säkerhet. Civilsamhällesaktörers kompetens, engagemang och erfarenhet ska stödjas och tas tillvara i genomförandet av Sveriges handlingsplan.

SVERIGES NATIONELLA HANDLINGSPLAN FÖR GENOMFÖRANDE AV FN:S SÄKERHETSRAÅDSRESOLUTIONER OM KVINNOR, FRED OCH SÄKERHET 2016-2020

Annie Matundu Mbambi, ordförande IKFF DR Kongo, tillsammans med dåvarande utrikesminister Margot Wallström på Stockholm Forum on Peace and Development.

Så gjorde vi skillnad

VÅR EFFEKT

2014 tillträdde den nya regeringen och dåvarande utrikesminister Margot Wallström deklarerade en feministisk utrikespolitik som satte kvinnor, fred och säkerhet högt på agendan. En ny handlingsplan hade förr eller senare antagits även utan IKFF:s arbete men nu var processen igång.

Genom relationsbyggande och dialog med Utrikesdepartementet och riksdagsledamöter, vår expertis på området, samt vårt globala och nationella nätverk kunde vi leverera underlag till motioner, bidra till ökad politisk debatt och ta konkreta initiativ till en inkluderande process för en ny nationell handlingsplan. IKFF lyckades genom vår roll i konsultationsprocessen säkerställa att olika aktörer inkluderades i arbetet. Att IKFF fick denna roll visar på den legitimitet IKFF besitter och att vi ses som en central aktör i Sveriges arbete med kvinnor, fred och säkerhet. IKFF inbjöds vidare till Utrikesdepartementets referensgrupp och fick möjligheten att följa processen från början till slut. Därmed kunde vi säkerställa att nedrustning, konfliktförebyggande samt krav på återrapportering och utvärderingar, inkluderades.

Genom samarbete med våra systersektioner kunde vi inhämta rekommendationer direkt till svenska beslutsfattare, vilket bidrog till att sätta kvinnors expertis och erfarenheter från konflikt- och postkonfliktländer i fokus.

2019 presenterade Utrikesdepartementet sin första rapport om genomförandet av handlingsplanen för kvinnor, fred och säkerhet för åren 2016–2017. Utifrån de frågor vi drev visar rapporten att handlingsplanen har bidragit till att fler myndigheter känner sig delaktiga och har en ökad kapacitet samt att det finns ett tydligare ansvar och ägandeskap. Vikten av utvärdering för att fortsatt utveckla arbetet lyfts också i rapporten. Den visar också ett tydligare ansvar vad gäller politiskt ledarskap och handling inom internationella organ som FN och EU. Ett viktigt resultat är ett ökat fokus och fler insatser för att förebygga konflikt men också att nedrustning lyfts.

” Sida rapporterar om ett ökat stöd till konfliktförebyggande insatser under perioden.⁴

Rapportens slutsatser erkänner tydligt vikten av civilsamhällets deltagande, framförallt kvinnorättsorganisationer, under vilka omständigheter dessa verkar samt behovet av finansiering. Sida har exempelvis bidragit till för att öka kvinnors deltagande kopplat till fredsprocesser i Syrien, Jemen och Libyen.

2011-2016

Möten om framtagande,
implementering och utvärdering
av handlingsplanen för kvinnor,
fred och säkerhet

Utrikesdepartementet

24

Andra organisationer

16

Myndigheter

15

Dags för omtag

NÄSTA STEG

Handlingsplanen är inte ett mål i sig utan ett viktigt verktyg för politisk prioritering, inriktning och för ansvarsutkrävande vad gäller Sveriges genomförande av agendan för kvinnor, fred och säkerhet. IKFF fortsätter därför att följa genomförandet av handlingsplanen, granskar de utvärderingar som görs och sitter fortsatt i Utrikesdepartementets referensgrupp.

Sedan Sverige antog den nationella handlingsplanen har vi fortsatt att arbeta genom påverkansarbete för att skapa synergier mellan svensk nedrustningspolitik och arbetet med agendan för kvinnor, fred och säkerhet. Vårt arbete har bland annat lett till att Sverige deltar i en inofficiell internationell arbetsgrupp som om just detta. Genom dialog med och rekommendationer till Utrikesdepartementets enhet för nedrustning och ickespridning verkar vi för större förståelse för hur agendan kan och bör implementeras på området. Vi synliggör denna koppling i relation till förhandlingar om FN:s kärnvapenkonvention, icke-spridningsavtalet om kärnvapen, FN:s generalförsamlings första utskott, FN:s vapenhandelsavtal, FN:s handlingsprogram för att motverka den illegala spridningen av små och lätta vapen, FN:s säkerhetsråd samt i diskussioner om svensk vapenexport. Ett konkret exempel på implementering som vi fortsatt efterfrågar är att UD ska kräva att Inspektionen för Strategiska Produkter (ISP), som ger tillstånd för vapenexport, i sin bedömning ska inkludera mottagarländernas nationella genomförande av resolution 1325 och efterföljande resolutioner.

Den nationella handlingsplanen som antogs 2016 gäller till och med 2020. Inför en ny handlingsplan efter 2020 arbetar vi för starkare nationell förankring genom att även inkludera frågor som svensk vapenexport och migration. Vi kritiserar även den fortsatta underfinansieringen av kvinnorrättsorganisationers arbete för kvinnor, fred och säkerhet.

Källor

KAPITEL 2

- 1 Siffror från <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/peace-and-security/facts-and-figures>
- 2 Bekräftades i Global study (global utvärderingsprocess ledd av UN Women 15 år efter resolutionen antogs)
- 3 OECD <https://www.oecd.org/dac/sweden.htm>
- 4 <https://www.regeringen.se/4adab0/contentassets/50a25b935beb41b8b17277c908541c9e/forsta-rapporten-fran-sveriges-nationella-handlingsplan-for-genomforande-av-fns-sakerhetsradsresolutioner-om-kvinnor-fred-och-sakerhet-20162020>

KAPITEL 4

- 1 <https://www.svenskafreds.se/vad-vi-gor/vapenexport/snabba-fakta-om-vapenexport/>
- 2 <https://www.svenskafreds.se/vad-vi-gor/vapenexport/snabba-fakta-om-vapenexport/>
- 3 Sveriges Radio ekot, Hemlig Vapenfabrik planeras i Saudiarabien, 6 mars, 2012, <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=3437&artikel=4998896>
- 4 Sveriges Radio, Sten Tolgfors avgår, 29 mars 2012, https://www.svt.se/nyheter/inrikes/20120329101542_sten_tolgfors_avgar
- 5 <https://www.dn.se/ekonomi/31-naringslivstoppar-bryt-inteavtalet-med-saudiarabien/ww>
- 6 OECD Development Co-operation Peer Reviews: Sweden 2019. Sid 28-29.